

Ohje talousarvion 2023 ja taloussuunnitelman 2024-2025 laatimiseksi

Sisällys

1 Yleisperustelut ja rakenne	3
1.1 Suunnitelmien yleiset perusteet ja talouden kehitysnäkymät	3
1.2 Valtionosuudet	3
1.3 Verotulot	4
1.4 Väestönkehitys	4
1.5 Henkilöstökulut	5
2 Talousarviolaadinnan lähtökohdat	5
2.1 Kuntastrategia	5
2.2 Laskentaperusteet	6
2.3 Lautakuntatasolla huomioitavia asioita	7
3 Talousarvion ja taloussuunnitelman esittämismuoto	7
4 Investointiohjelma 2023 ja investointisuunnitelma 2024-2025	8
5 Talousarviovalmistelun aikataulu	9

1 Yleisperustelut ja rakenne

1.1 Suunnitelmien yleiset perusteet ja talouden kehitysnäkymät

Vuosi 2023 tuo mukanaan merkittäviä muutoksia kuntatalouteen, kun sosiaali- ja terveystaloudet poistuvat kuntien taloudesta ja järjestämisvastuu ja kustannukset siirtyvät hyvinvointialueille. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että yli puolet verotuloista ja kaksi kolmannesta valtionosuuksista siirtyvät kunnilta hyvinvointialueille.

Vaikka sote-uudistus helpottanee jatkossa kunnan talouden ennustamista tulevat pidemmällä aikavälillä investoinnit kuitenkin haastamaan jatkossakin kuntataloutta. Investoinnit ja niiden tarve on siksi arvioitava väestökehityssuunnitelmien ja siihen perustuvan palvelutarpeen näkökulmasta. Kunnan strategian mukaisesti elinvoimanäkökulma on kuitenkin pidettävä jatkossakin vahvasti mukana päätöksenteossa, koska investoinnit edistävät kasvua ja työllisyyttä kunnassa.

Muita kuntien toimintaympäristöön vaikuttavia tekijöitä vuonna 2023 ovat keväällä 2020 alkanut koronaepidemia, joka vaikuttaa edelleen kuntien talouteen ja toimintaan. Akuuteimpana kustannuspaineita ja talouden heikentyviä kehitysnäkymiä on luomassa Venäjän hyökkäys Ukrainaan ja sen myötä kasvavat globaalit jännitteet, jotka aiheuttavat epävarmuutta mm. pakolaisvirtojen ja kyberturvallisuuden tiimoilta. Valtio korvaa Ukrainasta pakenevien palveluista aiheutuvia kustannuksia siitä lähtien, kun he ovat tulleet tilapäisen suojelun piiriin. Lisäksi korvataan lasten varhaiskasvatuksesta ja operusopetukseen valmistavasta opetuksesta aiheutuvia kustannuksia.

Myös valmisteilla oleva TE-palvelujen siirto kuntiin tulee toteutuessaan aiheuttamaan kuntien tehtäväkentän muutosta taloussuunnitteluvuosille. Uudistusta koskevaa hallituksen esitystä ei ole kuitenkaan vielä annettu eduskunnalle.

Kunta-alan keskeneräisten palkkaneuvotteluiden ratkaisulla on merkittävä vaikutus kuntien kustannuskehityksille henkilöstökulujen muodostaessa kuntasektorin suurimman kuluerän.

1.2 Valtionosuudet

Kuntaliiton 14.4.2022 julkaiseman ennakkollisen yhteenvetolaskelman mukaan Kangasniemen kunta saa vuonna 2023 valtionosuuksia 1 539 t€. Laskelma perustuu hyvinvointialueille siirtyvien kustannusten kevään 2022 laskelmaan, jonka mukaan kunnan siirtyvät kustannukset ovat 27 632 t€. Tuorein päivitetty kuluvan vuoden 2022 valtionosuusennuste on 19 626 t€. Tämänhetkisten ennusteiden mukaan muutos peruspalveluiden valtionosuuden

2022-2023 vuosien välillä on 92,2 %. Valtionosuusennusteet päivittyvät vielä vuoden 2022 aikana ja talousarvion lopullisessa versiossa käytetään viimeisimmän julkaisun mukaista ennustetta.

1.3 Verotulot

Valtionvarainministeriön Kuntatalousohjelman 2023-2026 mukaan vuonna 2023 sote-uudistuksen yhteydessä noin 70 % kuntien verotulomenetysten korvauksista siirretään hyvinvointialueiden rahoitukseen. Veroperustemuutosten vaikutus kuntien verotuottoon kompensoidaan nettomääräisesti kunnille. Vuoden 2023 jälkeen verotulomenetysten korvaukset kasvavat maltillisesti.

Hallitusohjelman mukainen kiinteistöveron kehittämishanke on käynnissä, minkä myötä arvostusmenetelmät uudistetaan sekä maapohjien että rakennusten osalta. Uuden järjestelmän mukaiset verotusarvot tulevat käyttöön vuoden 2024 kiinteistöverotuksessa.

Kuntaliiton viimeisimmän, huhtikuussa 2022 julkaiseman veroennustekehikon mukaan Kangasniemen kunnan verotulot vuonna 2023 ovat 11 867 t€. Vähennys vuoden 2022 ennustettuun verotuloon on 43,2 % (- 9 028 t€). Osana tulojensiirtoa tuloveroprosenttia vuodelle 2023 alennetaan 12,64 % vuoden 2022 vastaavasta, mikä ei kuitenkaan vielä näy täysimääräisesti vuonna 2023 verojen kertymärytmin takia.

Viimeisen ennusteen mukaan vuoden 2022 verotulot ovat 20 895 t€ mikä on 611 t€ enemmän kuin talousarvion ennuste.

1.4 Väestönkehitys

Kangasniemen kunnan väkiluku vuoden 2021 lopussa oli 5 248 asukasta. Tilastokeskuksen ennuste Kangasniemen väestöluvusta taloussuunnitelmavuosille on seuraava:

	2022	2023	2024	2025
Väestö	5185	5127	5067	5011
Muutos	-63	-58	-60	-56

1.5 Henkilöstökulut

Kunnan strategian tavoitteena valtuustokaudelle on huolehtia kunnan työyhteisön hyvinvoinnista, kehittää ja tukea työyhteisötaitoja ja panostaa henkilöstön yhdenvertaisuuteen. Tavoitteen toteutumista seurataan työhyvinvointikyselyllä, henkilöstön vaihtuvuuden mittareilla ja avoimien työpaikkojen hakijamäärillä.

Kunnan osaava ja hyvinvoiva henkilöstö tuottaa hyviä palveluita kuntalaisille ja lisää kuntalaisten hyvinvointia. Henkilöstön hyvinvointia ja ammattitaitoa ylläpidetään tarpeisiin kohdennetuilla koulutuksilla ja toimialarajat ylittävällä sekä ja alueellisella yhteistyöllä. Henkilöstön osaamisen ja esimiestyön kehittäminen ovat keskeisiä välineitä palvelun laadun jatkuvaan parantamiseen.

Lisääntyvän työmäärän hoitaminen pienenevin resursseihin vaatii uudenlaista ajattelua ja kehittymistä digitaalisella toimintakentällä. Kuntien tuottamia palveluja ovat pysyvästi tulleet haastamaan markkinaehtoisesti tuotetut palvelut, jotka tarjoavat hyvän vertailupohjan palvelujen laadulle ja kustannuksille. Hyvinvoiva henkilöstö tuottaa laadukkaita palveluita ja on motivoitunut ja sitoutunut työhönsä. Hyvinvoivalla työyhteisöllä on heijastevaikutuksia organisaation kehittymiseen ja talouteen esimerkiksi vähentyvinä sairauspoissaoloina. Tämän vuoksi henkilöstön hyvinvointiin on panostettava.

Kunta-alan työehtosopimuskausi on päättynyt 28.2.2022. Neuvottelut uudesta sopimuksesta ovat käynnissä. Työvoimakustannusten nousu otetaan huomioon laskentahetkellä voimassa olevan tilanteen mukaisina. (Vuodelle 2022 työvoimakustannusten nousuksi on esitetty 2,53 % ja vuodelle 2023 1,9 %.)

2 Talousarviolaadinnan lähtökohdat

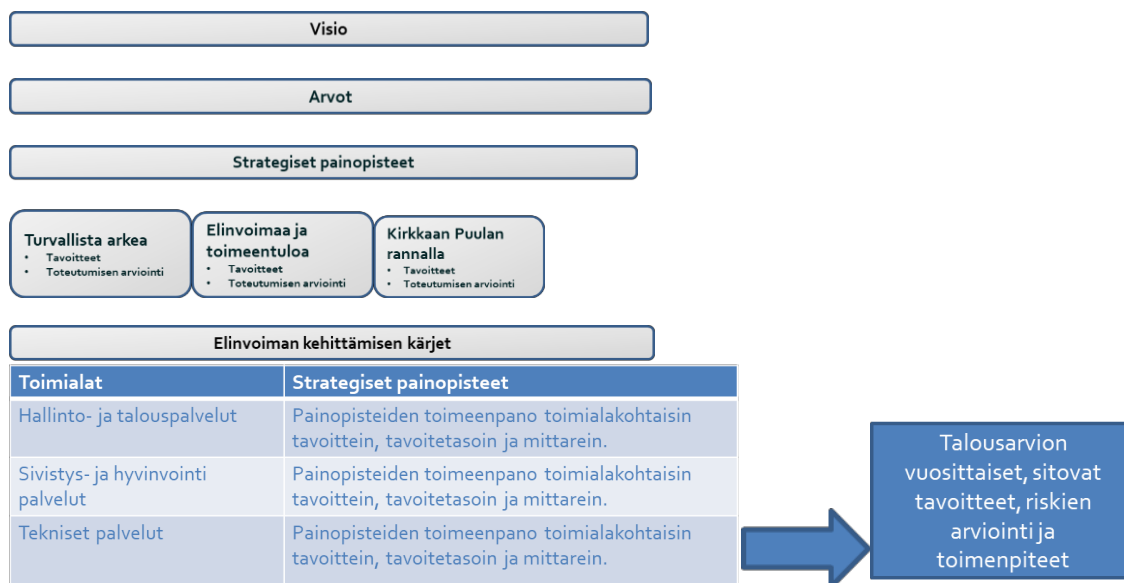
2.1 Kuntastrategia

Kuntalain mukaisesti kuntastrategia ohjaa kunnan operatiivista sekä talouden suunnittelua ja toteuttamista. Kangasniemen kuntastrategia on laadittu vuosille 2022-2025. Toimialat nimeävät uudistetun strategian mukaiset tavoitteet, jotka ohjaavat talouden suunnittelua. Tavoitteissa pyritään huomioimaan muuttuva toimintaympäristö ja uuden kuntahallinnon muutostarpeet.

Talousarviossa on varmistettava riittävät resurssit, joilla turvataan laadukkaat ja asiakaslähtöiset palvelut, kuitenkin huomioiden tasapainoisen talouden ja muuttuvan toimintaympäristön haasteet.

Kangasniemen strategian rakenne

2.2 Laskentaperusteet

Verot

Tuloveroprosentti valtion vuoden 2022 veroprosentin perusteella määrittelemän tason mukaan ja kiinteistöveroprosentit vuoden 2022 tason mukaiset.

Sosiaalivakuutusmaksut

Henkilöstökulut valmistellaan alustavasti vuoden 2022 ennusteen sivukuluprosentilla 20,16 %.

Tulot ja Menot

Tuloilla pyritään kattamaan kasvavat esim. sähkönkulutuksesta ja liikennöintipalveluista aiheutuvat kuluerät.

Menoissa ei oteta huomioon indeksikorotuksia, vaan lautakunnat arvioivat menokehityksen edellisen vuoden toteumien ja puolivuotiskatsauksen toteumien perusteella. Inflaation vaikutukset huomioidaan kuitenkin täysimääräisesti. Myös energian ja polttoaineiden hinnannousupaineet huomioidaan käytössä olevien ennusteiden mukaisesti.

2.3 Lautakuntatasolla huomioitavia asioita

Kunnanhallitus

- Seutuyhteistyönä toteutettavat palvelut ja niiden hinnoittelun perusteet
- Avustukset
- Elinkeinotoiminta
- Konserni
- Työllisyyspalvelut

Tekninen toimi

- Kiinteistöjen käytön tehostaminen ja tarpeettomista luopuminen
- Vesihuoltolaitoksen palveluhinnoittelu ja riittävä resurssointi
- Maankäyttöpalvelut, resurssointi
- Ruoka- ja siivouspalvelut,
- Kiinteistöjen ylläpito, riittävä resurssointi

Sivistys- ja hyvinvointitoimi

- Avustukset ja hankkeet
- Koulukuljetukset
- Lisääntynyt tuentarve
- Pakolaisille järjestettävä perusopetuksen valmistava opetus

Sote

- Siirtyy kokonaan hyvinvointialueelle

3 Talousarvion ja taloussuunnitelman esittämismuoto

Toimialajohtajat huolehtivat vastuualueensa talousarvioesityksen valmistelusta ja käsittelystä lautakunnassa ja muissa toimielimissä oman palvelukeskuksensa euromääräisten tulo- ja menoarvioiden, kirjallisten perustelujen ja henkilöstösuunnitelmien osalta 14.10.2022 mennessä. Talousarvion 2023 lisäksi laaditaan erikseen arviot taloussuunnitelmavuosien 2024-2025 menoiksi ja tuloiksi.

Talousarviokirjaan kirjattavien tavoitteiden tulee perustua kuntastrategiaan. Suositusten mukainen tavoiteasettelu liittyy strategiseen vaikuttavuuteen, asiakaslähtöisyyteen, palvelutoiminnan tuotantoon ja organisointiin. Lisäksi tavoitteiden tulee olla mitattavissa joko määrällisin tai laadullisin mittarein. Tämä on olennaista paitsi toiminnan tavoitteiden toteutumisen seurannan, myös toiminnan kehittämisen kannalta. Toimialajohtajat valmistelevat tehtäväalueiden tavoitteet yhdessä esimiesten kanssa.

Toimialat syöttävät talousarvioluvut ml. bruttopalkat ProEconomican budjetointityökaluun talouspalveluiden antaman ohjeistuksen mukaan. Palkkaliitteet toimitetaan toimialoille keskitetysti palkkaohjelmassa toukokuussa olevien työsopimustietojen perusteella. Talouspalvelut laskettavat palkkoihin sivukulut ja eläkemenoperusteiset määrärahat eri kustannuspaikoille. Henkilöstökulut perustuvat henkilöstö- ja koulutussuunnitelmaan, missä esitetään henkilöstön määrä- ja rakennetiedot sekä arviot tulevista muutoksista.

Esimiehet varmistavat, että heidän vastuualueidensa talousarviossa varaudutaan kaikkiin toiminnasta talousarviovuoden aikana aiheutuviin henkilöstömenoihin eli vakituisten henkilöstön, sijaisten ym. määräaikaisten henkilöiden palkkaamiseen ja sopimusten mukaisiin työaikakorvauksiin.

Sisäiset tuotot ja kulut koordinoidaan talouspalvelujen toimesta yhteistyössä.

4 Investointiohjelma 2023 ja investointisuunnitelma 2024-2025

Investointisuunnitelma laaditaan sitovana talousarviovuodelle 2023 ja alustavana suunnitelmavuosille 2024-2025. Toimialat tekevät 15.9.2022 mennessä alustavan, perustelut sisältävän esityksensä investointiohjelmaan vuodelle 2023 ja investointisuunnitelmaan vuosille 2024-2025 sisällytettäväksi kohteiksi. Esitystä laadittaessa tulee tarkistaa vuoden 2022 investointiohjelman toteutumistilanne ja huomioida mahdolliset määrärahamuutokset ja -tarpeet seuraaville vuosille. Investointiohjelmaan esitettyjen hankkeiden osalta on myös esitettävä selvitys siitä, millainen kustannuksia lisäävä tai pienentävä vaikutus investoinnilla on tulevaisuudessa kunnan toimintojen nettokustannuksiin. Myös 10 t€ ylittävät ICT-investoinnit esitetään investointiohjelmassa.

Tekninen toimi huolehtii investointiohjelman- ja suunnitelman yhteenvedon laatimisesta. Investointien osalta käytetään harkintaa hankkeiden tarpeellisuudesta ja aikatauluista. Etusijalla tulevat olemaan sellaiset hankkeet, joilla voidaan osoittaa saatavan kustannussäästöjä tai jotka parantavat kunnan elinvoimaisuutta.

Investointiohjelman ulkopuolelle jäävät mahdolliset leasing-rahoituksella rahoitettavat hankkeet, joiden rahoituskulut huomioidaan kuitenkin käyttötaloudessa.

5 Talousarviovalmistelun aikataulu

Mihin mennessä	Käsittelijä	Mitä
6.6.	kunnanhallitus	talousarvio-ohjeiden hyväksyminen
15.6.	talouspalvelut	palkkaliitteet kirjanpidosta
15.9.	vastuualueet	tulo- ja menoarviot kirjanpitoon, henkilöstö- ja koulutussuunnitelmat, investoinnit tekniselle
16.9.	lautakunnat	talousarvion luvut
3.10.	kunnanhallitus	talousarvion 1. käsittely
10.10.	valtuustoseminaari	talousarvio
14.10.	lautakunnat	talousarvion tavoitteet
7.11.	kunnanhallitus	talousarviokatsaus, esitys veroprosenteista
28.11.	kunnanhallitus	lopullinen talousarvion- ja suunnitelman sekä investointiohjelman hyväksyminen
14.11.	kunnanvaltuusto	kiinteistö- ja yhteisöveroprosentit
12.12.	kunnanvaltuusto	lopullinen talousarvion- ja suunnitelman sekä investointiohjelman hyväksyminen
		HUOM! Kunnat eivät voi enää itse määrittää tuloveroprosenttiaan vuodelle 23, vaan leikkaus tehdään vuodelle 22 ilmoitetuista tuloveroprosenteista. Tuloveroprosentin leikkaus tehdään koko maassa yhtenäisesti siten, että jokaisen kunnan veroprosenttia leikataan yhtä paljon